№ 273. 30 დეკემბერი, ხუთშაბათი. 1866—1882 30 დეკემბერი, ხუთშაბათი. № 273.

რედაქცია

გოლოვინის პროსპექტზე თ. ივ. მუხრანსკის სახლებ-
ში კლუბის ქვემოთ.

ხელის-მოწერა

მიიღება თფილისში „დროების“ რედაქციაში, ქუ-
თაისში: ჭილაძის (ბერძენის) წიგნის მაღაზიაში. გარეშე
მცხოვრებთათვის ადრესი: Въ Тифлисъ, въ редак-
цію „Дроэба“.

„დროების“ ფასი:

მთელის წლისა . . . 9 მან. ‖ სამის თვისა . . . 3 მან.
ექვსის თვისა . . . . 5 მან. ‖ ერთის თვისა . . . 1 მან.

დროება

გამოდის ყოველ-დღე ორშაბათს გარდა

ფასი განცხადებისა

დიდის ასოებით, ასოზე 1 კაპ., [illegible] ასოზე ნახევარი კაპ., [illegible] სტრიქონზე 8 კაპ.

თუ საჭიროება მოითხოვს, რედაქცია გაასწორებს და შეამოკლებს დასაბეჭდად გამოგზავნილ წერილებს. დაუბეჭდავ წერილს რედაქცია უკანვე არ დაუბრუნებს ავტორს.

განცხადება მიიღება ქართულს, რუსულს და სხვა ენებზე.

ქუთაისში განცხადება მიიღება ჭილაძის წიგნის მაღაზიაში.

ცალკე ნომერი „დროებისა“ ღირს ერთი შაური.

შემდეგი ნომერი „დროებისა“ გამოვა შაბათს, მომავალ 1883 წლის 1 იანვარს.

მომავალ 1883 წელს ყოველ-დღიური გაზეთი

„დროება“

გამოვა იმავე პროგრამმითა და წესით, როგორც აქამდინ გამოდიოდა.

რედაქციას იმედი აქვს, რომ ზოგიერთ ახალი თანამშრომლებისა და სხვა ღონისძიების შემწეობით, მომავალის წლიდამ გააუმჯობესოს თავის გაზეთი და ისეთი ცვლილება შემოიღოს იმის გამოცემაში, რომლისთვისაც მკითხველნი კმაყოფილნი დარჩებიან.

ხელის-მოწერა მიიღება:

თფილისში: „დროების“ რედაქციის კანტორაში, გოლოვინის პროსპექტზე, თ. ივ. კ. მუხრანსკის სახლებში, კლუბის ქვემოთ.

ქუთაისში:—ჭილაძეების წიგნის მაღაზიაში, ბულგართან.

ბათუმში:—ლევ. მჭედლიშვილთან, საკუთარს სახლში.

ქალაქს გარეშე მცხოვრებთა ამ ადრესით უნდა დაიბარონ გაზეთი: Тифлисъ Въ редакцію „Дроэба“.

ფასი ხელის-მოწერისა:

მთელის წლით	[illegible] მან.	სამის თვით	3 „
ექვსის თვით	5 „	ერთის თვით	1 „

სხვა ვადით ხელის-მოწერა არ შეიძლება. ხვედრი ფული ხელის-მომწერმა გაზეთის ფასისათანავე უნდა გამოგზავნოს რედაქციაში. ვთხოვთ აგრეთვე, რომ თავის სახელი, გვარი და საცხოვრებელი ადგილი გარკვევით დასწერონ.

რედაქტორი სერ. მესხი.

გამომცემელი სტ. მელიქიშვილი.

ტელეგრამმა

(„დროების ტელეგრაფის სააგენტო“)

28-ს დეკემბერს.

პარიჟი. ახლად-მიცვალებულ დენ. ზის რუსეთის იმპერატორისაგან მოუვიდა ტელეგრამმა, რომელშიაც მოცხადებულია თანაგრძნობა და მწუხარება იმპერატორისა შანზის მიცვალების გამო. შანზის დასაფლავებაზე დაესწრნენ ყველა წევრები აქაურ რუსეთის საელჩოსი.

გამბეტტას სიკვდილის გამო, ნაციონალურ კრებაში ახალი განაწილება მოხდება რესპუბლიკურ პარტიის ოთხის დასის მაგიერ, რესპუბლიკური პარტია შეადგენს მხოლოდ ორს: უმრავლესობას შეადგენენ ზომიერ რესპუბლიკურ პარტიის მომხრენი, რომელთ მოთავედ იქნება ჟულ ფერი, რომელიც ამასთანავე სამინისტროს თავმჯდომარედ დაინიშნება.

ლონდონი. გლადსტონი მომეტებულის შრომისაგან ავად შეიქნა. ექიმები მოსვენებას ურჩევენ.

რიმი. სტუდენტებმა ობერდანკასათვის ძეგლის აგება განიზრახეს; პოლიციამ შეიტყო ეს, ძეგლი წაიღო და მოავენი დაატუსაღეს.

პეტერბურღი. „გოლოსის“ სიტყვით, 9 დეკემბერს იქნება 100 წლის იუბილეი მწერლის ჟუკოვსკისა.

პარიჟი. უანგარიშო ხალხი დადის გამბეტტას დროებით სასაფლაოს სანახავად; მომეტებული ნაწილი მუშები არიან. ბევრს დაფნის გვირგვინი მიაქვს და სასაფლაოზედ სდებენ.

მრსელი. უცნობმა იტალიელებმა მაიგეს ქაღალდი აქაურ ავსტრიის კონსულის სადგომზე; ავსტრიის იმპერატორს ემუქრებიან ობერდანკის სიკვდილით დასჯისათვის.

ბელგრადი. სკუპშჩინამ მიიღო კანონი, რომლის ძალითაც ეპისკოპოსნი სინოდისაგან იქნებიან დანიშნულნი, მიტროპოლიტი ეპისკოპოსთ რებისაგანა პირველ მინისტრის დაიმხვა, სარწმუნოების მინისტრისა, სახელმწიფო რჩევის თავმჯდომარისა და კასაციის პალატის თავმჯდომარისა [illegible] წევრის მთავარმა უნდა დაამტკიცოს.

საფრანგეთის სწავლა-განათლების მინისტრის ცირკულიარი.

ამას წინათ ფრანცუზულ გაზეთებში მოყვანილი იყო ცირკულიარი საფრანგეთის სწავლა განათლების სამინისტროსი, რომელიც ისეთ საინტერესოა, რომ საჭიროდ ვრაცხთ ჩვენს საზოგადოებას და განსაკუთრებით ჩვენ სოფლის სკოლების მასწავლებელთ გავაცნოთ.

დედა-აზრი ამ ცირკულიარისა მდგომარეობს შემდეგში:

ყოველი სკოლა უნდა ზრუნავდეს ყმაწვილების გონებით და ზნეობით აღზრდაზედ; სკოლამ უნდა გამოზარდოს ყმაწვილი ისე, რომ მას შემდეგ თავისუფლათ შეეძლოს მოფიქრება, მოსაზრება ყოველივე საქმისა, რაიცა ცხოვრებაში შეხვდება და არ იყვეს ბრმა, და ყრუ მონა გაგონილისა და ნახულისა.

ამ მიზნის შესასრულებლათ სამინისტრო ურჩევს ყველა პედაგოგებს, რომლების ხელშიაც არის ნორჩი ყმაწვილების სწავლა-განათლება, რომ ყმაწვილებიდგან ზეპირათ შესწავლა გაკვეთილებისა, ანუ უსარგებლო მეხანიკური შრომა როგორც მავნებე[ლი] ნორჩი ყმაწვილის გონებისათვი[ს] მოსპობილ იქმნეს.

მასწავლებელი ვალდებულია მია[ქ]ციოს ფიცხელი ყურადღება, რო[მ] ყმაწვილებს არ დაუმძიმონ სწავლ[ა] შეძენა. მასწავლებელნი ვალდებულნ[ი] არიან, თავიანთ ნორჩ ყმაწვილებ[ს] უნიშნავდნენ იმდენ შრომის, რამდე[]ნის ატანაც ყმაწვილს შეუძლიან[.] მასწავლებლის მოვალეობა ის კი ა[რ] არისო რომ ყმაწვილებს სტანჯავდე[ს] მეხანიკურის შრომით, გაუგებელ საგ[]ნების გაზეპირებით, საწერით და სხვ[.] არამედ უნდა ცდილობდეს მათ გონე[]ბის გახსნას; ყმაწვილების გასაგებს, სამშობლო ენაზედ მოუთხრობდეს პატარა-პატარა იგავ-არაკებს, მოუთხრობდეს ამბებს ხალხის ცხოვრებიდგან და ასეც, რომ ყმაწვილი შეეჩვიოს ყოველივე ნაანბობის გარდმოცემას. მასწავლებელი უნდა მოსთხოვდეს მათ ანგარიშს

«დროების» ფელეტონი, 30 დეკემბ.

ხვნეშიას და კოლას ცხოვრებიდამ

(დასასრული *)

მოწიწებით შევიდა ხვნეშია წითელ წვერას სახლში. შენდობის მიღების შემდეგ კოლა და ხვნეშია გამოიწკიპნენ, რუსის სალდათებივით, და ყური დაუგდეს წითელ-წვერას წარმოთქმულ სიტყვას. აი ეს სიტყვა:

— შვილებო! მე გაბარებთ თქვენ მძიმე თანამდებობას. თუმცა კოლა ექვსი წელიწადი მეტია, სულ ამ თანამდებობაშია, უფრო გამოცდილია, უფრო დახელოვნებულია და მუყაითათაც ასრულებს თავის საქმეს, მაგრამ მაინც მეტი არ იქნება, კიდევ მოკლედ მოგაგონოდ და ნათლად დაგანახოთ პროგრამმა თქვენი მოვალეობისა.

„ა) არაფერი არ უნდა დაგრჩეთ გაუგებარი, რაც კი ამ სასწავლებელში ხდება. თქვენ უნდა იცოდეთ ყველა შაგირდების სული და გული, ყველას მიმართულობა, აი, მიმარიულობა!.... შეიტყობთ რა ყველა ამას, უნდა მაცნობოთ მე. ყველაფერი რომ შეიტყოთ, საჭირო არ არის დიდი თილისმობა. საკმაოა, იქონიოთ მახვილი ყურთა-სმენა და გამჭრახი თვალები. იქ კი, სადაც მსმენელობა და მხედველობა არ გამოდგება, უნდა იხმაროთ სხვა საშუალება. ეს საშუალებაა გონივრულად, დაფიქრებით დაყენებული კითხვები. ვსთქვათ, მაგალითებრ, ჩვენს ეზოში ან სადმე მიყრუებულ ალაგას, ვინმე თქვენი ამხანაგთაგანი ჰკითხულობს წიგნს. უთუოდ უნდა შეიტყოთ—რა წიგნს ჰკითხულობს... აბა, როგორ?—მიხვალ ჩუმად, წაადგები თავს და ეტყვი:—მე წიგნი დავკარგე, გაკვეთილი ერთად დავისწავლოთ.... თუ იმან იმ დროს ტორტმანი დაიწყო, ან გასწყვიტა შენთან კითხვა, იცოდეთ, რომ ის საიმედო წიგნი არ არის!... შეუტყობარი არ დაგრჩეთ, თუ ვისი თხზულება ის წიგნი! შეიტყობთ რა იმის ავტორს, თქვენს პატარა რვეულში ჩასწერეთ.

„ბ) დიდი ყურადღება უნდა გქონდეთ მიქცეული იმ შაგირდებზედ, რომელთაც არ მოსწონთ ჩვენი სასწავლებლის წყობილობა, უკმაყოფილებას ცხადებენ ან ტანისამოსზედ, ან საჭმელ-სასმელზედ. არიან იმისთანა წინდაუხედავნი, რომლებიც პირდაპირ აცხადებენ, ლაპარაკობენ ამხანაგებში. ამათ გაცნობა თქვენთვის საძნელო არ არის. ზამოაცხადა ვინმემ საყვედურ რაზედმე თუ არა, იმ წამს რვეულში ჩასწერეთ.

„საკვირველია, გულჩახურული კაცი გაცნობა ძნელია: ის პირდაპირ ლაპარაკს არ დაიწყობს, ყველასთან ფრთხილობს, ყველას გეჩვენებათ, ვითომ სუყველაფრის კმაყოფილია, მაგრამ ის ჩუმჩუმად ყველას აღელვებს, ყველას არიგებს. ამისთანა პირი უფრო მავნეა აქაც და ცხოვრებაშიაც. ფხიზლად ვერას გამოათქმევინებთ, ვერას გამოსტყუებთ, თუ არ ღვინოში. რადგან თქვენი მიზნის მისაღწევად ყოველგვარი საშუალება უნდა იხმაროთ, იმიტომ უნდა ამოირჩიოთ ხოლმე თავისუფალი დრო და დაჰპატიჟოთ იგინი სასტუმროში. ეს ჩემგან იცოდეთ: კაცი რაც უნდა გათხილებული იყვეს, გაზით ამოსაღები სიტყვები რომ ჰქონდეს, ღვინოში ბულბულის ენას აიდგამს; ერთ ორ სტაქანს, რომ გადაჰკრავს, მოჰყვება ლაპარაკს, ორიც.... აჭიკჭიკდება, ორიც.... წამოროხავს.... და თუ კიდევ დაუმატა, გაგიშლით ფიანდაზასავით გულსა და სულს.

ბ) ამ ბოლო დროს, თუმცა არც უწინ მაკლებდნენ ხოლმე, ერთობ გამაცეცხლეს, გაამწარეს ჩემი სული და გული ქართულმა გაზეთებმა:

*) იხ. „დროება“, № 272.

იმისას, რასაც სკოლის გარეთ ხედავენ და ესმითო.

მისთვის რომ ყმაწვილებში გავრცელდეს სიყვარული სხვა-და-სხვა წიგნების კითხვისა, საჭიროა ყველა სკოლას ჰქონდეს საკუთარი საკითხავი წიგნები, ბიბლიოთეკა. თუმცა სკოლებში, მთავრობის განკარგულებით ბიბლიოთეკებიც დაარსდაო, მაგრამ მაინც ყმაწვილები წიგნებს არ ჰკითხულობენო, და არ ჰკითხულობენ, მისთვის, რომ დრო არა აქვთ კითხვისათვისაო; ამიტომ საჭიროა გაუადვილოთ ყმაწვილებს ვალდებულობითი შრომა, მეხანიკური გადაწერ-გადმოწერა და ამითი მივსცეთ დრო სხვა-და-სხვა წიგნების კითხვისა. მხოლოდ მაშინ შეიძლება მიეჩვიოს ყმაწვილი თავისუფალს სჯა და მოსაზრებას, როდესაც მასწავლებელი მოუთხრობს იმაზედ, თუ რას ფიქრობდნენ წარჩინებულნი ნასწავლნი პირნი ქვეყნიერების კეთილ დღეობაზედო.

საჭიროა მასწავლებელი ხშირად მოსთხოვდეს ანგარიშს ყმაწვილებს, თუ რა წიგნები წაუკითხავთ, რომელი საუკეთესო მწერლების თხზულება წაუკითხავთ, თუ რა უფრო მოსწონთ წაკითხულ წიგნებში და რისთვისო და სხვ. ამ ცირკულიარის მოყვანის შემდეგ ერთი რუსული გაზეთის „ზარია,“ № 31 ოქტომბრისა რედაქცია ამობს:

„ზემოხსენებული ცირკულიარი თითქო განგებ ჩვენთვის და ჩვენის სასწავლებლებისათვის არის დაწერილი. დიდი ხანია, რაც ჩვენში ბაასი ატყდა შესახებ იმისა, რომ შემცირდეს ვალდებულობითი შრომა შეგირდებისა და მეხანიკური სწავლება. საჭიროა სამშობლო ენის შესწავლა და მისი მწერლობისაო. სკოლამ ყმაწვილები უნდა მიაჩვიოს თავისუფლათ კითხვას, რადგან მხოლოთ ამით შეეძლებათ თავისუფლათ მსჯელობა, მოსაზრება ყოველსავე მაზედ, რაც მათ გარეშემო ატყიათ და ხდებაო.

ა. გ—ძე.

დღიური

რამდენჯერმე იყო ჩვენს გაზეთში ლაპარაკი იმაზედ, რომ ჩვენს სამღვდელოებასა და ხალხს შორის ხშირად უსიამოვნება ხდება იმის გამო, რომ სხვა-და-სხვა მღვდელ-მოქმედებისათვის, მაგ. ნათლობისა, ჯვრისწერისა და სხვ., გარდასახადი ჯილდო არა აქვთ დანიშნული. ჩვენ ვაცხადებდით სურვილს, რომ ამ ვანის შესახებ ერთხელვე გარდასახადი ტაქსა იყოს დანიშნული.

ახლა გაზ. „გოლოსში“ ამავე საგნის შესახებ ვკითხულობთ:

„სასულიერო მთავრობას განზრახვა აქვს დანიშნოს გარდასახადი ჯილდო ყოველ გვარ მღვდელ-მოქმედებისათვის. ამ გზით იმედი აქვთ, რომ ერთხელ და სამუდამოდ მოსპობილი იქნება თითქმის ძალ-დატანებით აღება მღვდლებისაგან ყოველ იმ მღვდელ-მოქმედებისათვის, რომელსაც იმათ მრევლი მოსთხოვს.

„მაგრამ, ჩვენის აზრით, ამ ტაქსის დანიშვნა კიდევ ვერ მისცემს მღვდლებს იმდენ საშუალებას ცხოვრებისათვის, რამდენიც იმათ ეჭირვებათ. ამისათვის აუცილებელად საჭიროა, რომ, ამ ტაქსას გარდა, სამღვდელოებას ჰქონდეს აგრეთვე ჯამაგირი.“

* * *

რუსულ გაზეთებში დაბეჭდილია შემდეგი წამალი პირუტყვის ჭირისა: უნდა აიღოთ ნახევარი დრახმი უბრალო მარილი, $1^1/_2$ ზრანი თავვისშაქარი, აურიოთ კარგად და შემდეგ ექვსად გაჰყოთ; თითო პარაშოკი ნახევარ ბოთლს წყალში უჴრიოთ და მისცეთ ავადმყოფ საქონელს დღეში ორჯერ, კარგა მყოფს კი ერთხელ თორმეტის წლის განმავლობაში უცდია მომგონს ეს წამალი და ყოველთვის არგუნო ჭირიან საქონელსაო.

* * *

გუშინწინ სამშაბათს იყო წარმოდგენა ტფილისში ახლად ჩამოსულის ინდოელთ დასისა, რომელიც აძლევს წარმოდგენებს თავიანთ სამშობლო და ევროპიულ სხვა-და-სხვა ენებზედ. მართლათაც რომ ველური, გაუგნული ხალხის თამაში და სიმღერა, ყვირილით, ქყივილით და ხტუნაობით ღირს შესანიშნავია. იგინი არიან სულ ხუთნი, ორი ქალი და სამი კაცი, ნამდვილი ინდიელები, სპილენძის ფერის კანით, ხუჭუჭი თმებით და მბრწყინვალე თვალებით და კბილებით.

* * *

მოდის ბედნიერი დღეები და მასთან სიძვირე, მამასისხლობა. ყოველივე ხორაგეული სოფლიდგან ჩამოსვლის უმალ ხელში უცვივა ჩარჩებს და იმათ კი კარგად იციან რამდენად ასწიონ ფასი, რადგანაც უპატრონოდ და უზრუნველად დარჩენილმა საზოგადოებამ ხომ მაინც-დამაინც უნდა იყიდოს, რომ ბედნიერი დღე მშივრები არ დარჩნენ.

* * *

ყვირილის რკინის გზის სტანციიდამ შემდეგ ამბავს გვწერენ 19 დეკემბერს:

„დარეკეს მესამეჯერ სტანციის ზარი და მატარებელი ნელ-ნელა წავიდა. ერთი ქუთაისიდამ წამოსული პასაჟირი გამოეკიდა და უკანა ვაგონზედ შეასწრო. ეს ვაგონი გახლდათ დიდ ბობოლა მოსამსახურეთა პირთათვის მიბმული პოეზდზე და ჩვენი ბატონი ინჟინერები თავის ცოლებით ასეირნოდ მიბრძანდებოდნენ რკინის გზით.

„დაინახეს თუ არა ეს პასაჟირი შემოსული უბრძანეს ჩამოხტომა, მაგრამ მატარებელი ჩქარა წავიდა. დაეხვეწა ეს საწყალი კაცი: გამიშვით წინა ვაგონში ამ ვაგონითო; მაგრამ არა უყვირიან:—ჩადი ძირსო. არც აუშვებენ ვაგონის ბალკონზე და შიშით ვიდრეც ხტება ვაგონიდამ ძირს. მიაცვდა სვეტს. მაგრამ ხელებს უხსნიან სვეტიდამ და ჩამოგდება უნდათ ამ საწყალისა. რომ გაუშვლეს ხელები, დაიწია კაცმა უკან და გაქანებული ყირამალათი. ტბა-ღელეში ჩავარდა და ყირამალა [illegible] ძლივს წამოდგა გასვრილი [illegible].

„ასე პატიოსნურად და გუმანიურად ექცევიან პასაჟირებს ჩვენს რკინის გზ ზე!..

„ნუ იტყვით, თურმე, ეს ინჟინერი ტფილისის „ცხოველთა დამცველ საზოგადოებაში“ ირიცხება წევრად“!..

„დროების“ კორრესპონდენცია

ახალქალაქი (გორის მაზრა), 18 დეკემბერს. ამ ექვსის წლის წინად ახალქალაქში მამასახლისად გახლდათ ერთი აქაური ნამიკიტნარი გლეხი, ზიორგი ნაზარბეგოვი. ზამოჯეჯგილმა უზომო მოთავსობაში და მუშტის კრივში მალე აგრძნობინა ახალქალაქელებს თავიანთი შეცდომა. ბევრი იცემეს თავში ივაი-ვაგლახეს, იდავეს, იღრიალეს:—შევცდით, ამოვირჩიეთო; კაი კაცი გვეგონაო. მა[illegible] რამ საცოდავებს ეს ბლავილი უ[illegible] ნოში ხმად გამოსდიოდათ. ა[illegible] ამორჩევამდინ თავიდან ვერ მ[illegible] შორეს.

დაიწყო ახალი ამორჩევა ძ[illegible] ელირსნენ ახალქალაქელები. სტ[illegible] ნად ამოირჩიეს ახალი პირი. [illegible] აპყრობილი მადლობას სწირა[illegible] ღმერთს, რომ ძველი მამასახლ[illegible] ვიდგან მოიშორეს. ამათ უხ[illegible] ნაზარბეგოვს კი უსკდებოდ[illegible] გული; მალე ჩამოვარდა[illegible] ლისობით მოპოვებული [illegible] ვით ლაბაბი.

მაგრამ წრეულს ამ [illegible] ლების არჯალს ხლაც[illegible] ექვსის წლის დაკარგული[illegible] რამდენიმე პირის წყალო[illegible] მანქანებით, ისევ ახალქ[illegible] მამასახლისად გარდიქცა. ქალებმა უცებ თვალები [illegible] და ასტეხეს განუწყვეტელი [illegible] როგორ მოხდა, რომ ისევ [illegible] ვირჩიეთ, რომლის გადაყენებ[illegible] დენი ვიდავიდარაბეთო? როგო[illegible] ვახდინოთ, რომ ეხლავე ისევ [illegible] ვაყენოთო?

— ეს შაგირდები დაბრანძულნი დაიარებიანო, ეს შავს, ხმელ პურს და დამპალ თევზს, კომბოსტოს აჭმევენო...

„რა იციან იმათ ჩვენი შინაურობისა, ჩვენი ავან-ჩავანი, თუ აქედამვე არ გააქვთ ბოროტ სულებს ამბები. თქვენ გაქვთ ჩემგან მინიჭებული სრული თავისუფლება, იაროთ ყველგან: სახელმწიფო ბალში, ბულვარზედ, ბიბლიოთეკებში და ნიშნოთ — ვის უყვარს აქ სეირნობა; ხანდისხან რედაქციაშიაც შეიხედეთ ხოლმე; თუ იმის ახლო ვინმე დაინახოთ მიმავალი, იცოდეთ ის არის ეშმაკის სული, ის იმ წამს რვეულში.... იმ წამს მაცნობეთ...

„არც შეუტყობარი არ დაგრჩეთ, რომელს მოაქვს აქ ქართული ჟურნალ-გაზეთები და ვის უფრო უყვარს ქართული წიგნების კითხვა...

„დასასრულს, გთხოვთ, რომ იყვნეთ მუყაითად, ფხიზლად თქვენ საქმეზედ. ჰქონდეთ თქვენ ერთობა, ერთხმობა, ერთსულობა... ჰქონდეთ ერთმანეთში ხშირი ბაასი თქვენ ნახულზედ და გაგონილზედ!.. ჩემი სახლის კარები ყოველთვის ღია იქნება თქვენთვის; ცნობების მოსახსენებლად ამოირჩიეთ ერთი დრო; უფრო კარგი იქნება შაბათ-კვირაობით ჩამოხვიდეთ ხოლმე ღამის თერთმეტ საათზედ, როცა ყველანი განსვენებაში არიან. თქვენ თანაშემწეთ შეგიძლიანთ ამოირჩიოთ საიმედო პირი, რომელიც დაგეხმარებათ ცნობების მოპოვებაში. ვგონებ, ზარასუნა უფრო უნდა იყვეს საიმედო კაცი... ეს ჩემი სიტყვა და დარიგება შენ, ხენეშია, კარგად დაიხსომე და რომ არ დაგავიწყდეს, დასწერე. წადით, ღმერთმა გაკურთხოთ, ღმერთმა ხელი მოუმართოს თქვენ დწყებულ საქმეს.“

თავმდაბლად თავი დაუკრეს, შენდობა აიღეს და გამოვიდნენ.

აბა პოლას რათ უნდოდა ამ სიტყვის დწერა, ამას სკოლა ჰქონდა გამოვლილი და ბევრჯელაც სმენია ამისთანა სიტყვები. ხენეშიასთვის იყო საჭირო და ამისთვის ამოსვლის უმალვე დასწერა. საუბედუროდ, ლათინურ ლექსიკონში დავიწყებოდა და იმისმა ამხანაგებმა იპოვეს. თუ როგორ ასრულებდნენ თავიანთ მოვალეობას, ან რამდენი შეგირდთაგანი იმსხვერპლეს — ეს შემდეგისთვის დარჩეს...

ეს კი უნდა მოგახსენოთ, რომ პოლამ გაბედნიერა ხენეშია. არამც თუ ლათინურში, ყველა საგნებში ოთხ-ოთხი გადადიოდა. დღეს ხენეშია ამ წითელ-წვერას წყალობით ერთ პროვინციის ქალაქშია და უსუსურ ბავშვებს უმახინჯებს გონებას ლათინურის სიტყვების ზეპირობით და ერთ ლუკმა-პურს მითი სჭამს.

წითელ-წვერამ არც პოლა დააგდო უნუგეშოდ, გაგზავნა, საცა დაჰპირდა და აღუთქვა: შემდეგშიაც მიელოდე ჩემგან სადმე სასწავლებელში ზედამხედველობის ალაგსო. ეხლა ხენეშია და პოლა დიდ მიწერ-მოწერაში არ[illegible] უზიარებენ ერთმანეთს აზრებს.

ამას წინად შემხვდა ხენეშია გ—ში და რადგან იმან იცის, მე გაზეთის კორრესპონდენტი ვარ, მთხო[illegible] ვა გამომეცხადებინა შემდეგი განცხადება:

„ქ. გო—ში მომავალ წლიდან გამოვა გაზეთი „ენატანია“ კვირაში ერთხელ. მიზნათ აქვს შეიმუშაოს და კრიტიკულად გაშინჯოს ისტორიული მასალები ძველთა ხალხთა“.

თანამშრომლობას დაჰპირებია ერთგული პოლა. იმას აულია ერთი მხარე: სხვა-და-სხვა გვარი ჯაშუშობა ძველთა და ახალთა ხალხთა. ფსევდონიმად ხელს მოაწერს „პატარა პ—ტ—კ—ვი“.

ეს პირველი მოვლენაა ჩვენში, რომ პროვინციის ქალაქში გაზეთი დაარსებულიყოს! ღმერთმა ხელი მოუმართოს...

სოსო ტანიხეველი.

მაგრამ სულ ტყუილად. ეს ყაყანიც ყაყანად დარჩა. ნაზარბეგოვი კი ჰუმ-ჩუმად იცინოდა ულვაშებ ქვეშ. ამან თავისუფლად აიღო ხელში თავისი უწინდებური კეტი, ჩაიცვა პატიოსნური ტანისამოსი, გადიგდო ზედ ჯაჭვი, მოიყენა გვერდით, გზირად, ციხეში გავარჯიშებული უწინდებური მესაიდუმლე ნათლიმამა მოსიკა და შეუდგა თავის ჯიბის და მუცლის მოვალეობას. მალე შეიმოსა ლაბაბით, გაივსო ქონით, დარგვალდა ახალწლის კუნძივით და ერთი ას-ოც თუმნიანი ვენახიც გვერდზედ მოიგდო; ახალქალაქელებს კი დღესაც არ გაუთავებიათ მის წინააღმდეგ ყაყანი.

პირველ სამის წლის სტარშინობაში ამან კარგად გაიგო ხალხის სისუსტე, კეთილი გული, უპატრონობა და ყურსაც არ ათხოვებს მის ყაყანს. მძიმედ დაიარება სოფელში ვეზ-შეუწყვეტელი ღვინით გატრაბნებული თავისის კეტით, უკან მისდევს კუდივით, იღლიაში ამოჩრილი კეტით, ერთგული მოსიკა და ვაი იმისი ბრალიც, ვისაც ესენი ცუდის თვალით შეხედებიან.

ამათ თავხედობას აღარ აქვს სამზღვარი: რაღაც ბედნიერი დღე უნდა იყვეს, რომ ამათგან თავ-პირ დასისხლებულს ვისმეს არ შეხვდეთ ახალქალაქში. სცემს განურჩევლად როგორც მამა-კაცებს, ისე დედა-კაცებს, ... ნასყიდაშვილის ქვრივი სიკვდილამდე დასტყიპა. ამ დედა-კაცმა მაზ... ...ოსთან იჩივლა, მაგრამ დღევანდლამდინ საჩივარითან მარკის ფული დაკარგულია), სცემს ყველგან სადაც კი შეხვდება; ქუჩაში, თუ სასოფლო სამმართველოში. ერთ სამმართველოს კუთხეში რომ მსაჯულები საქმეს არჩევდნენ, ამ დროს მეორე კუთხეში სტარშინას და მის ერთგულს მოსიკას ვიღაც ჰყავთ შეპყრობილი და შეუბრალებლად უქაპუნებენ (რამდენიმე პირი, იმ დროს, როდესაც იმათ სუდში მსაჯულები ასამართლებდნენ, ისე დახოცა ცემით, რომ რამდენიმე კვირა ლოგინში იწვნენ. ამ ცემაზედაც იჩივლეს მაზრის უფროსთან, მაგრამ ეს საჩივარიც ისევე საჩივრად დარჩა, როგორც ზემოდ ნახსენები დედა-კაცის საჩივარი).

რამდენი თუმანიც აიკრიფება ახალქალაქში სხვა-და-სხვა ხარჯი და ვალი, იმდენი ათი შაური სოფელმა სტარშინას უნდა მისცეს (ახალქალაქში სულ ცოტა 4,000 მანეთი აიკრიფება წელიწადში).

რამდენი დიდი საკლავიც დაიკვლის, იმდენი არტალაც სტარშინასია (წელიწადში 300-ზე მეტი დიდი საკლავი დაიკვლის ახალქალაქში. არტალას სულ საშუალო რიცხვით ხუთი გირვანქა გამოუვა, მაშასადამე წელიწადში ორმოცი თუმნის გარდა $37\frac{1}{2}$ ფუთ ხორცსაც იღებს ახალქალაქელი სტარშინა). ამას რომ სხვა წვრილი შემოსავლები დაუმატოთ; გამოვა, რომ ახალქალაქელები ძალიან უხვად აჯილდოვებენ თავიანთ სტარშინას.

ეს თუმცა ასეა, მაგრამ ნაზარბეგოვი კი სრულიადაც არა ჯერდება ამას. ამისმა ბეჭდის ფულების კრეფამ გაამჭირვა საქმე. ნუ წარმოიდგენთ, რომ იმან თვალით ვისმეს დაანახოს თავისი, სახემწიფოდ კი წოდებული, ბეჭედი, სანამ სტოლზედ ჭრელს აბაზებს არ დაუწყობთ.

თავ-ხედობის გარდა, მეტის-მეტი თავ-ნებაც გახლავთ ჩვენი სტარშინა: კანონით სახელმწიფო ხარჯის ამკრეფლები კრებამ უნდა ამოირჩიოს. ნაზარბეგოვი კი კრებას არას კითხავს, თავის ნებით ამოირჩია თავისი მეგობრებიდგან ხარჯის ამკრეფნი და ვისაც როგორი თვალით შეხედევენ, ისე ართმევენ ხარჯს.

კანონით, იმ დროს, როცა სუდიები საქმეს არჩევენ, სტარშინას სამმართველოში ყოფნის ნებაცა არა აქვს. ნაზარბეგოვს კი თავისი კეტით და მოსიკათი ყოველს გარჩევაზედ პირველი ადგილი უჭირავს და, ვინიცობაა, ვისიმე ლაპარაკი ან ქცევა არ მოეწონა, ერთი თუ ორი; თვითონ სუდიებსაც ფაცხა-ფუცხით კარზედ გამორეკავს. რამდენიმე ხანია, რაც ახალქალაქელ სუდიებს კანცელარია არ გაუღიათ, იმისთვის რომ სტარშინამ ისინი კანცელარიიდგან გამორეკა: როგორც მე მინდა ისე არ სჯით სამართალსაო. ამაზედაც იჩივლეს სუდიებმა მაზრის უფროსთან, მაგრამ ეს საჩივარიც დღევანდლამდინ ჩვეულებრივ უყურადღებოდ არის დარჩენილი.

ი. ჩ.

რუსეთი

ს.-პეტერბურგი 17 დეკემბერს. დღეს იყო უკანასკნელი ლექცია ბ. ცაგარელისა. პალესტინის საზოგადოების მინდობილობით, ბ. ცაგარელი მიემგზავრება ათონს და სხვა ამისთანა ალაგებში, სადაც უფრო დაშთენილა ქართული ეკკლესიური არხიტექტურისა და ლიტერატურის ნაწარმოები. უმთავრესი მიზანი კი ამ მოგზაურობისა ქართული ხელნაწერების გამოკვლევა არის.

აი ამ გარემოებამ აიძულა ბ. ცაგარელი გაეწყვიტა ლექციების კითხვა ჩვენს უნივერსიტეტში მომავალ აკადემიურ წლამდე. ის კითხულობდა ქართული ლიტერატურის ისტორიას. ყველამ იცის, ქართული ლიტერატურის ისტორიის კითხვა მეტადრე კათედრიდამ ამ ჟამად რა სიძნელეს შეადგენს. თუ მივიღებთ მხედველობაში, რომ ქართული ლიტერატურის ისტორია ჯერ არ არის შემუშავებული, რადგან ბ. ცაგარელი მგონი მესამე კაცია რო შეუდგა ჩვენი ლიტერატურული მოძრაობის გამოკვლევას და თუ ცოტა ცნობები შეუკრებია ჯერ, კიდევ აპირებს მათ შევსებს შორე მოგზაურობით, რავითარი საფუძველი არ გვექნება, რომ მოვთხოვოთ ჩვენ პროფესორს ლექციების ისეთ ნაირად კითხვა მაგ. როგორც კითხულობენ ინგლისური ლიტერატურის ისტორიას ან თუნდა რუსულისას. ჩვენთვის ჯერ ისიც სასიამოვნოა, ცნობებს რომ გაძლევს და სხვა და სხვა ლიტერატურასთან შედარებით განგვიმარტებს—რა და რა პირობების და გავლენის წყალობით, რა და რა სახის განვითარებით მოსულა ჩვენამდე ქართული ლიტერატურა.

ბ. ცაგარელმა თავის ლექციების კითხვით აშკარად დაგვანახა, თუ მე-IV საუკუნის დასაწყისიდგანვე რა ზნეობითი და გონებითი გავლენა ჰქონდათ ჩვენს ხალხზე და ლიტერატურაზედაც ბიზანტიას და სირიას, შემდეგ კი არაბეთს და სპარსეთს, თუმცა ამასთანავე ისიც მოიხსენა და საჯეროც იყო, ქრისტიანობამ სიკეთესთან ბევრი ზიანიც მოგვცაო, შეუფერხა რა ჩვენ მამა-პაპებს თვით მდგომარე ცხოვრებისა და კულტურის განვითარებაო, მაგ. საწარმართო ტაძრებისა და წიგნების გაფუჭებითაო. მისი სიტყვით, ქართული სამწიგნობრო ალაგები, ათონის გარდა, ყოფილან კიდევ სირია, იერუსალემი, ტრაპიზონი, კონსტანტინეპოლი და საბერძნეთიც. მაგრამ უპირატესობა კი ამ ალაგებში სამართლიანად მისცა ათონის ესრედ-წოდებულ ივერიის მონასტერს.

შეადარა იგი მნიშვნელობით საშუალ საუკუნოების მონასტრებს და სთქვა როგორც მაშინდელი ევროპის მონასტრები იმ დროსვე აკადემიების მაგიერობასაც შვრებოდნენო, ეგრეთვე ათონის ივერიის მონასტერი თავის მოღვაწეებითურთ წარმოადგენსო სამეცნიერო დაწესებულებასა, სადაც დაუცხრომელად შრომობდენ ერთ დროს ჩვენი ლიტერატურის დამბადებელნი ეფთიმე, გიორგი, იოანე პეტრიწი ჭირჭიმელად სახელდებული, არსენი—იყალთოელი სკოლის დამაარსებელი და სხვა და სხვაო.

თუ რა გავლენა ჰქონია ჩვენ ლიტერატურაზე ნეოპლატონიკურ სკოლას, რომლის წარმომადგენელნი, როგორც ვიცით, იყვნენ ფილოსოფოსნი პლატონი და პროკლი, ეს იქიდამ სჩანს, ბ. ცაგარელის სიტყვით, რომ იოანე პეტრიწი-ჭირჭიმელმა თარგმნის შემდეგ დააარსა თავის სკოლა და მისცა მას საკუთარი განსხვავებული მიმართულებაო. პეტრიწის მიმდევარს ქართველ-მეცნიერებს ეძახდენ პეტრიწინელებსო.

ჩვენი ლიტერატურა ოთხ პერიოდად გაჰყო, რომლებსაც უწოდა შემდეგი სახელები:

1) უძველესი, ესე იგი ის დრო, რომელიც შეიცავს ლიტერატურას მე-IV საუკუნიდამ მე-XI-მდე;

2) ძველი ანუ კლასსიკური, რომელიც შეიცავს მრთელ სამ ყვავილოვან საუკუნეს, ლიტერატურული და პოლიტიკური ძლიერების დროთ; 3) ახალი არის სამი საუკუნის უმოქმედობის შემდეგ აღდგინებისა და საზოგადოდ მეცნიერებისა და ხელოვნების აღორძინების დრო, რომლის გამომეტყველნი არიან მე-XVII და XVIII საუკუნეო და 4) არის უახლესი მე-XIX საუკუნიდამ მოკიდებული ჩვენ დრომდისო.

რაც შეეხება იმას არსებობდა თუ არა ჩვენში ქრისტეს წინეთი ლიტერატურაო, ე. ი. წარმართობისა, ეს ჯერ დასამტკიცებელია; რადგან ნამდვილი ნივთიერი საბუთები არ გვაქვს ხელთაო. შესაძლებელია ესეც, რომ რადგან ზოგიერთის აზრით, წიგნის ცოდნა 300 წლით ქრისტემდის ფარნავაზის დროს დაწყებულაო, არხეოლოგიურმა გამოკვლევამ რაიმე წერილობითი საბუთი აღმოაჩინოსო. მით უმეტეს საყურადღებოა ეს უკანასკნელი აზრი, რომ პარიჟის გამოჩენილ ორიენტალისტებს გაურჩევიათ სომხური ლურსმული წარწერები და აღმოჩენილა იმათში ზოგიერთი წმინდა ქართული სიტყვები და რამდონიც არკვევენ თურმე, იმდენი უფრო ბევრი ჩნდება ჩვენებური სიტყვები, რის გამოისობითაც მეცნიერებს იმ წარწერების სომხურობა საეჭვო გახდომიათ. ამ კითხვის შესახებ არის სტატია პარიჟელ ორიენტალისტების ფრანცუზულის ჟურნალის უკანასკნელ ნომრებში.

რამდენიც ბევრი გამოჩნდება თუ საწარმართო და თუ საქრისტიანო ლიტერატურის ძველი ნაწარმოები, იმდენი უფრო მოემატება მნიშვნელობა ჩვენ ლიტერატურას, მეტადრე ეხლა, როდესაც შედის თან-და-თან განვითარებაში შედარებითი მეთოდი. ამ შედარებითი მეთოდის მიხედვით კაცობრიობის პირველი ოჯახი, მისი სამკვიდრებელი ბინა დაშლილა თუ არა სიმრავლის გამო, ხალხები დაფანტულან სხვა-და-სხვა ქვეყნებში, და მოგზაურობის დროს კი ზღაპრები თუ ზეპირ-გარდმოცემანი, რომელნიც ყველასათვის საერთო ყოფილან პირველ ხანებში, მრავალ ნაირად აფერადებულან, ასე რომ თითოეულსავე ხალხს პირვანდელი ზღაპარი შეუმუშავებია თავისებურად, ახალი ქვეყნისა, ბუნებისა და ცხოვრების გავლენით და მიუცია მისთვის განსაკუთრებული თავისებური სახე. ამას გვიმტკიცებს უბრალო წარღვნის ზღაპარი, რომელიც ინდუსებმა, ებრაელებმა, ჰელასგებმა და სხვებმა სულ თავისებურად შემოსეს, თუმცა, რომ შევადაროთ ერთი მეორეს ეს ზღაპრები, უმთავრესი დედა-აზრით ერთი და იგივენი იქნებიან, მხოლოდ იმ განსხვავებით, რომ ერთი ხალხის ზღაპარში ადამ და ევა არის გამოყვანილი, მეორე ხალხისაში დევკალიონი და პირრაა და სხვ.

ეხლა, თუ ზღაპრებს და საზოგადოდ სახალხო პოეზიას ჰქონია ამნაირი ცვლილება, შესაძლოც იქნება, შედარებითი მეთოდის საშუალებით, გამოცნობა ხალხთა ნათესაობისა და ამასთანვე მათი ზღაპრების მოგზაურობის იმ უმთავრეს გზისა, რომელსაც ადგნენ ხალხები აზიიდან ევროპაში გადმოსვლის დროს. და თუ საქართველოც რის ეჭვი არ არის, აღიარებულ იქმნა მეცნიერთა მიერ უმთავრეს კარი-ბჭედ, რომელშიაც გადიოდ-გამოდიოდენ ხალხთა ტომები, მაშინ ხომ დიდი მნიშვნელობა უნდა მიეცეს და გახდეს მეცნიერთა თვალში შესასწავლ საგნად სიტყვიერი და

ხელოვნური პოეზია იმ ხალხისა, რომელიც დამკვიდრებულა საქართველოს ნიადაგზე.

ეს ჰიპოტეზა ჭეშმარიტების ნამდვილი წინამორბედია.

იმ კვირეებში ერთმა რუსული სიტყვიერების პროფესორმა დაიცვა აქ დისერტაცია, რომელსაც ჰქონდა საგნად „სამირუტყვო ეპოსი". მით უფრო საინტერესოა ჩვენთვის პატივცემული პროფესსორის დისერტაცია, რომ მისი ყურადღება მიუქცევია ქართული ზღაპრების საუნჯეს, „სიბრძნე სიცრუის წიგნს", რასაკვირველია თარგმნილს. დისერტაციაში ბევრი ციტატებია მოყვანილი ქართული ზღაპრებიდან და არის გატარებული მსგავსება ჩვენსა და ზოგიერთ ბალკანის ხალხთა ზღაპრებ შორის და დახატულია აგრეთვე აღნიშნული ზღაპრის მოგზაურობა. რასაკვირველია, სასიხარულოა ის მოვლინება, რომ პოეზია სხვების საყურადღებო შექნილა, როგორც სთქვა ბ. ცაგარელმა უკანასკნელის წინალექციაში: ძლიერ საპატიო ალაგს დაიჭერს მომავალში მსოფლიო ლიტერატურის ისტორიაში ჩვენი ლიტერატურაო, რომელშიაც ზღაპრების მოგზაურობის კვალი უფრო ცხადად არის დაჩნეულიო.

ბ. ცაგარელის ლექციები, უახლესი პერიოდის გარდა, მთელი ლიტერატურის მიმოხილვას შეიცავდენ, მაგრამ არა ისე ვრცელს, რადგან ამისთანა შემთხვევაში მასალის სიძვირე დიდი დამაბრკოლებელი მიზეზია. რაც არის, ისიც საინტერესო უნდა იყოს მგონია ეხლანდელი ქართველისათვის, თუ ის ცნობის მოყვარეობის ნიჭს არ არის მოკლებული. ამისათვის რადგან ვრცლად გადმოცემა შეუძლებელი იყო, საჭიროდ დავინახე, შეძლებისამებრ, გამეცნო ჩვენი მკითხველი ლექციების დედა-აზრს.

მომავალი სეკტემბრიდამ ბ. ცაგარელი ხელ-ახლავ დაიწყებს ლექციების კითხვას, და, როგორც მოსალოდნელია, ახალი ცნობებითა და მასალებით აღჭურვილი ერთი-ორად მისცემს ინტერესს თავის საგანს. მაგრამ ზოგიერთებისთვის ამ საგანს, დემოსთენის ენისა და არისტოტელის გონების პატრონმაც რომ დაიწყოს ბ. ცაგარელის მაგიერ ლექციების კითხვა, მაინც არ ექნება ინტერესი, რადგან ქართულ ლიტერატურას ეხება იგი.

პ. მ.

წერილი

ტფილისის სათავად-აზნაურო სკოლის ინსპექტორს ბ. ნ. ლომაურს.

თუმცა თქვენ ვერ გიცნობ, მაგრამ არ შემიძლიან არ გამოგიცხადოთ გულით დი მადლობა იმ ზრუნვისათვის, რომელსაც არ აკლებთ ჩვენ შვილებს, რომლებიც თქვენ სკოლაში სწავლობენ; მაგრამ ამასაც მოგახსენებთ, რომ თქვენი ვალდებულება არის მიაქციოთ ყურადღება მასაც, თუ როგორ ექცევიან ჩვენ შვილებს ზოგიერთი თქვენი მასწავლებელნი. ნუ შემრისხავთ და დიდის ბოდიშის თხოვნით მოგახსენებთ, რომ ერთი თქვენი მასწავლებელი ხანდისხან თურმე ძრიელ ცუდად ეპყრობა თავის შეგირდებს სწავლების დროსა. მაგ. ერთ შეგირდს ერთხელ თურმე ისე შემოჰკრა ცხვირში, რომ ორტოტათ სისხლი წასქდა; მეორეს თურმე კბილებში ჩაჰკრა და წააგდებინა სისხლი.

თუ თქვენი სურვილი იქნება, მე დაგისახელებთ ამ შეგირდების სახელ-გვარსაცა და მასწავლებლისასაცა.

გთხოვთ, ბატონო ჩემო, მიაქციოთ ყურადღება ამ მოხსენებულ ამბებს და უფრო მომეტებულად გვალოცვინოთ თქვენი თავი.

ჩვენი სკოლის წარმატების მოსურნე
კნეინა ბ. ც—ისა.

ჩყპბ წელსა.
ქრისტეშობისთვის კგ.

განცხადებანი

ОБЪ ИЗДАНІИ

въ 1883 году

Въ г. Тифлисѣ

еженедѣльнаго юридическаго журнала

„ЮРИДИЧЕСКОЕ ОБОЗРѢНІЕ"

(*годъ третій*)

Журналъ, какъ и прежде, выходитъ по четвергамъ, въ размѣрѣ отъ 1 до 2 печатныхъ листовъ текста, кромѣ приложеній, по прежней программѣ, въ объемъ которой входятъ *статьи по всѣмъ вопросамъ*, вытекающимъ *изъ теоріи и практики права и судопроизводства, перечень, изложеніе и обсужденіе* важнѣйшихъ *распоряженій и узаконеній правительства*, краткіе *отчеты* (а въ случаяхъ важныхъ, и стенографическіе) *о выдающихся судебныхъ дѣлахъ*, особенно интересныя *гражданскія рѣшенія*, случаи изъ судебной жизни и практики (*разныя извѣстія*), *корреспонденціи* юридическаго содержанія, *городская хроника*, перечень *новыхъ книгъ* юридическаго содержанія и *обзоръ печати, тезисы кассаціонныхъ рѣшеній:* Правительствующаго Сената и Тифлисской Судебной Палаты, *судебный указатель* и пр.

Редакція журнала—Тифлисъ, Давидовская ул. д. Кананова.

Администрація (для пріема подписки, объявленій и розничной продажи)—Тифлисъ, Сололакская ул. д. Меликова.

Подписная цѣна на журналъ, съ доставкою и пересылкою, *на годъ—10 р., на 9 мѣс.—8 р. 20 к., на 6 мѣс.—6 р.: на 3 мѣс.—3 р. 20 к., на 1 мѣс.—1 р, 20 к.*

Разсрочки въ платежѣ денегъ допускается—для годовыхъ подписчиковъ *при подпискѣ 4 руб. и въ февралѣ и мартѣ по 3 р., и для полугодовыхъ: при подпискѣ 3 р. и чрезъ мѣсяцъ еще 3 р.*

Подписаться можно съ 1-го числа каждаго мѣсяца и не далѣе конца года.—*Отдѣльные нумера* по 25 к.—*Объявленія*, казенныя и частныя, по таксѣ за занимаемое мѣсто.—Кромѣ администраціи журнала, подписка и объявленія принимаются въ *Москвѣ и С.-Петербургѣ* въ книжныхъ магазинахъ И. П. Анисимога.

Редакторъ А. В. *Степановъ*.

Издатель А. С. *Френкель*.
(Присяжный Повѣренный)

(6—6)

ინგლისის მაღაზიაში

თმის ამომყვანი მაკმასტერი

ამაგრებს თმას და ადრინდელ ფერს აძლევს, ფასი ერთი შუშისა 2 მან., გაგზავნით 2 მანეთი და 28 კაპ.
(100—23)

აქვე ისყიდება ქინის პომადა თმების გასამაგრებლად. ფასი 1 მან. სწოტკები თავის ტკივილის მოსასპობლად, ბუტილკის საპონი, დუხები და სხვ.

მომავალს 1883 წელს

საპოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთი

„შრომა"

გამოვა იმავე პროგრამმით და მიმართულებით, როგორც აქამდის გამოდიოდა.

გაზეთის გამოსაწერი ფასი სახლში მიტანით და სხვა ქალაქებში გაგზავნით: ერთის წლის—შვიდი მანეთი, ნახევრის წლის—ოთხი მანეთი, სამის თვის—ორი მანეთი და ხუთი შაური.

ხელის-მოწერა მიიღება:

ქ. ქუთაისში: გაზეთის რედაქციაში, ტფილისის ქუჩაზედ, ქურთოვის სახლში.

ქ. ტფილისში: შავერდოვის გაზეთების სააგენტოში.

ამ ქალაქთ გარეშე მცხოვრებთა ამ ადრესით უნდა დაიბარონ გაზეთი: *Въ Кутаисъ. Въ редакцію газеты „Шрома"*. (6—4)

ჟურნალის «ივერიის» გამოცემაზედ

1883 წელსა (წელიწადი მეშვიდე).

მომავალს 1883 წელს სალიტერატურო და საპოლიტიკო ჟურნალი „ივერია" გამოვა იმავე სივრცით და პროგრამით, როგორც აქამომდე გამოდიოდა. მხოლოდ რედაქციამ მიიღო ყოველივე ღონისძიება, რომ ჟურნალი შინაარსით უფრო სრული იყოს და ყოველივე ღირს-შესანიშნავი მოვლენა, რომელიც კი მოხდება ან ჩვენს ცხოვრებაში, ან რუსეთისაშა, ან უცხო ქვეყნებისაში, ჟურნალმა უყურადღებოდ არ დასტოვოს.

ჟურნალს აღუთქვეს თავის თანამშრომლობა ბევრმა ჩვენმა მწერალმა და მწერალმა. რედაქცია ეცდება, რომ რომანებსა და მოთხრობებს ჩვენის ცხოვრებიდამ უფრო მეტი ადგილი ეჭიროთ ჟურნალში, ვიდრე აქამომდე ეჭირათ. ეხლა რედაქციის ხელშია რამდენიმე მოთხრობა ჩვენის ცხოვრებიდამ, რომელნიც მომავალს წელს ჟურნალში იქნებიან დაბეჭდილნი.

უმთავრესი ყურადღება ჟურნალში მიქცეული ექნება შინაურს მიმოხილვას. აგრეთვე თვისა-და-თვის თავს ჟურნალში იქნებიან შემდეგნი განყოფილებანი: რუსეთის მიმოხილვა, უცხო ქვეყნები, კრიტიკული წერილები, ახალი წიგნები, სამეცნიერო წერილები თეატრი და სხვ. გარემოებათა შესაფერად, რედაქცია ეცდება, რომ ყოველივე ამ განყოფილებათაგანი ვრცლად და წესიერად იყოს შემუშავებული. აგრეთვე, რადგან ჩვენში განსაკუთრებული პედაგოგიური გამოცემა არ არსებობს, ამისათვის რედაქციამ მიუმატა ჟურნალს პედაგოგიური განყოფილება, რომ მშობლებსა და მასწავლებლებს მიეცეთ ღონისძიება თვალ-ყური ადევნონ პედაგოგიის განვითარებას. ზოგიერთა ჩვენმა გამოცდილმა პედაგოგებმა აღგვითქვეს ამ საგნისათვის სამუდამო თანამშრომლობა.

„ივერიაში" მიიღებენ მონაწილეობას შემდეგნი პირნი: დ. ზ. ბაქრაძე, ი. ბაქრაძე, ეკ. გაბაშვილისა, ბ. გაბაშვილი, ი. გოგებაშვილი, თ. რაფ. ერისთავი, ბ. თუმანიშვილი, ეგ. იოსელიანი, ნ. ლომაური, ი. მეუნარგია, ა. მოჩხუბარიძე (ყაზბეგი), ა. ნანეიშვილი, თ. ჟორდანია. ნ. ჟანაშვილი, მ. ყიფიანი, გ. ყიფშიძე, სტ. ჭრელაშვილი, ნ. ხუდადოვი, მღ. ჯანაშვილი და სხვ...

ხელის-მოწერა ჟურნალს „ივერიაზედ" მიიღება მხოლოდ მთელის წლის ვადით.

ფასი მთელის წლისა (თორმეტი წიგნი) შვიდი მანეთი.

ვისაც ერთად შემოტანა გაუძნელდება, შეუძლიან ოთხი მანათი პირველს იანვრამდე 1883 წ. შემოიტანოს და დანარჩენი სამი მანათი პირველს მაისამდე.

სოფლის მასწავლებელთ „ივერია" დაეთმობათ წელიწადში ხუთ მანათად, ან სამი მანათი პირველს იანვრამდე და ორი მანათი პირველს მაისამდე 1883 წ.

ხელის-მოწერა მიიღება:

ტფილისში: შავერდოვის სააგენტოში, ბულვარზე, ალექსანდროვის ბაღთან და ნანუკოვის და ჯაბადრის სააგენტოში, ბულვარზედვე, ბელოვის სახლში; აგრეთვე რედაქციაში, ყოველ-დღე დილის რვა საათიდამ ათ საათამდე. რედაქცია იმყოფება, გოლოვინის პროსპექტზედ (ბულვარზედ), ონანოვის სახლებში. № 22, სადგურის (კვარტირის) № 9. ქალაქს გარეშე მცხოვრებთ ფული და წერილები შემდეგის ადრესით უნდა გამოგზავნონ:

Въ Тифлисъ. Въ Редакцію журнала „ИВЕРІЯ".

რედაქტორები { ილია ჭავჭავაძე. ი. მაჩაბელი.

4—4

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 29 Декабря 1882 г. Типографія Меликова. გამომცემელი ს. მესხიშვილი. რედაქტორი ს. მესხი